

Geachte aanwezigen,

Op 15 augustus 1945 capituleerde Japan, waarmee een officieel einde kwam aan de Tweede Wereldoorlog. Maar een gemar-keerd, officieel einde is nooit het echte einde. Dat weten we allemaal maar al te goed. 15 augustus was niet het einde van de oorlog voor velen van degenen die gestreden hebben, niet het einde voor de velen die geleden hadden en niet het einde van de oorlog voor nabestaanden, familieleden en vrienden. Daarnaast had de Tweede Wereldoorlog een nasleep in voormalig Oost-Indië, met wederom veel leed. De oorlog etterde door, voor sommigen tot op de dag van vandaag.

We zijn hier bij elkaar om te her-denken. Nog eens denken aan, opnieuw denken. We staan letterlijk stil bij de mensen die gestreden hebben voor onze vrijheid, maar ook bij de mensen die geleden hebben aan de onvrijheid die hen werd opgelegd. Voor sommigen is er geen sprake van her-denken omdat ze altijd denken aan wat zij zelf of hun ouders of grootouders hebben meegemaakt. Het is voor hen iets dat continu als een grondtoon aanwezig is in hun bewustzijn.

Als we herdenken, denken we in eerste instantie aan personen, aan mensen, aan de vaders, zonen, broers, vrienden, maar ook dochters en zusters, die gestreden hebben voor vrijheid en aan hen die de gevolgen hebben gevoeld van onvrijheid. Uit eerbetoon aan hen, opdat we nooit vergeten, staan we vandaag hier op deze plaats.

Naast deze personen herdenken we ook 'de vrijheid'. En ik ben van mening dat we de vrijheid niet vaak genoeg kunnen herdenken. Want juist door stil te staan bij wat vrijheid nu eigenlijk inhoudt, eren we degenen die ervoor gestreden hebben.

In onze maatschappij wordt de vrijheid waarvoor destijds gevochten is vaak als vanzelfsprekend ervaren, maar dat is zij niet. De laatste decennia zien we een inflatie van het woord vrijheid. Het woord wordt veel gebruikt, maar de vraag is wat er mee bedoeld wordt.

Vrijheid houdt vaak niet meer in dan 'de ander mag mij niet in de weg staan'. Het is de vrijheid van de persoon die letterlijk veel ruimte wenst in te nemen. De politiek filosoof en socioloog Harry Kunneman gebruikt daar de term Dikke Ik voor. De Dikke Ik – en dan citeer ik Kunneman – ziet zich steeds weer gedwongen om anderen te overstemmen of op zij te duwen teneinde ruimte te scheppen voor zijn eigen standpunt. De Dikke Ik stuit voortdurend op de onbetrouwbaarheid, de incompetentie en de domheid van anderen. U zult begrijpen dat dit een heel negatieve vorm van vrijheid is. Een vrijheid gericht op directe behoeftebevrediging. Een vrijheid van ikke-ikke-ike, de vrijheid van wij tegenover zij. Het gevolg is dat de samenleving wordt geconfronteerd met grof, lomp en achteloos gedrag op straat, in de kroeg en in de winkel. Vrijheid in dit perspectief is dat anderen zich vooral niet met mijn zaken moeten bemoeien en uit zich in respectloosheid voor het anders-zijn van de ander.

In Engeland ontstaat er naar aanleiding van de rellen van de afgelopen week nu een discussie over de me-first-moraal. Me-first, de Engelse variant van de Dikke Ik.

Als we de vrijheid herdenken dienen we uit respect voor degenen die gestreden hebben voor die vrijheid kritisch te zijn ten opzichte van deze negatieve vorm van vrijheid. De vrijheid die we hier herdenken is een veel fundamentele vrijheid. Het is de vrijheid te mogen zijn wie je bent: humanist, katholiek, jood, moslim, hindoe, liberaal, socialist, homo, hetero. Het is de fundamentele vrijheid dat je vorm kunt geven aan je eigen leven, maar dat ook de ander te gunnen. Dat er mensen zijn die anders zijn dan jij en anders doen dan jij en dat je ook die mensen ruimte kunt geven. We zien dat in Syrië, in Wit-Rusland en op andere plaatsen in de wereld mensen strijden tegen totalitaire regimes, omdat ze zichzelf willen zijn en zich niet willen laten kortwieken tot de mens die het regime graag ziet.

We leven met elkaar samen en samen leven is een werkwoord. Samenleven is een constante dialoog met elkaar om te kijken hoe we elkaar de ruimte kunnen geven, hoe we er voor kunnen zorgen dan we allemaal mogen zijn wie we zijn. Vrijheid is geen gegeven, vrijheid is een opdracht.

We luisteren zo dadelijk naar het Indisch Onze Vader. Daarna volgt een minuut stilte. Een stilte voor reflectie, voor eigen gedachten, gebed, herinnering, respect voor degenen die gesneuveld zijn in het gevecht voor onze vrijheid en voor degenen die geleden hebben aan de onvrijheid die hen werd opgelegd.

Hugo Houtgast 15 augustus 2011, Den Helder